

Gradimo mostove v izobraževanju odraslih *Gradimo mostove u obrazovanju odraslih*

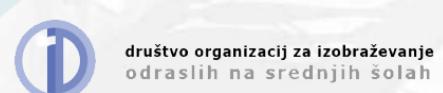
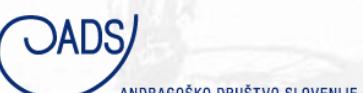
7. in 8. december 2015, Austria Trend Hotel Ljubljana, Dunajska cesta 154

STANJE OBRAZOVANJA ODRASLIH U BOSNI I HERCEGOVINI

Izlaganje koordinirale:

Dr. Mirjana Mavrk,
Amina Isanović Hadžiomerović, M.A.

Sodelujoči:

Sofinancerja:

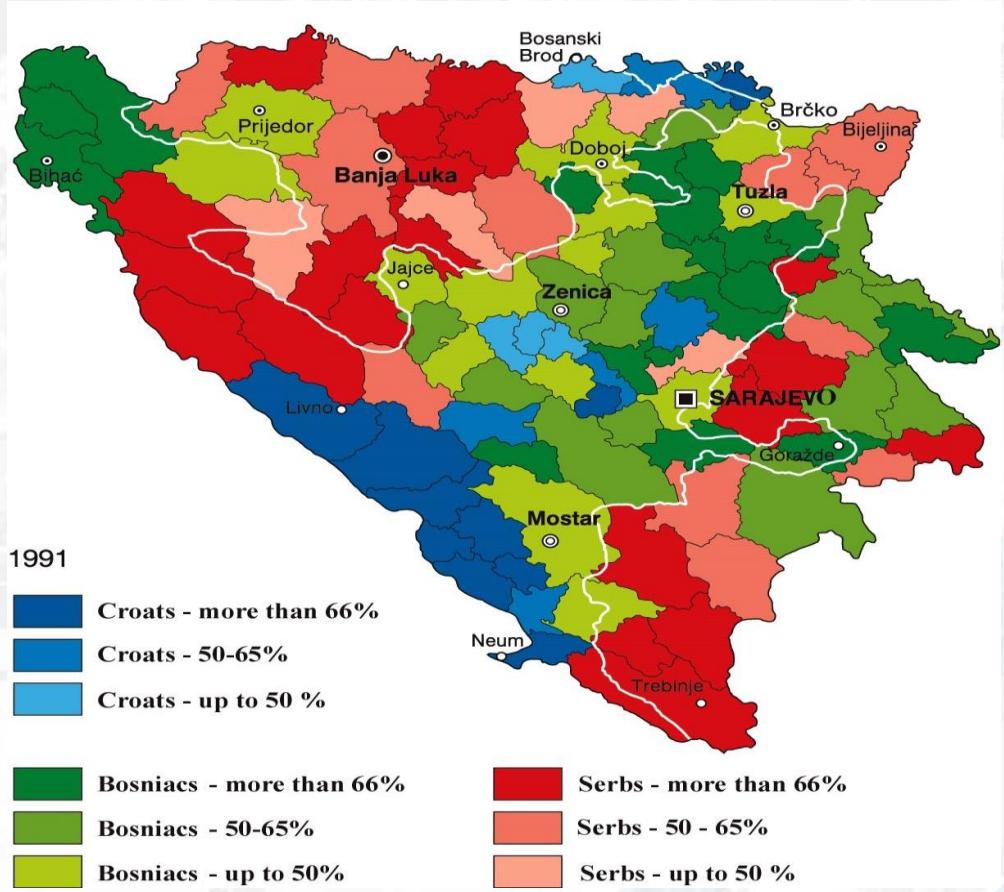

POVJESNI I ZEMLJOPISNI KONTEKST

- Jedina zemlja u Regionu čije državno ime nije poistovjećeno s nacionalnim imenom stanovništva
- Jedina zemlja koja ima himnu bez riječi, gdje muzička podloga, a ne tekst himne predstavlja općeprihvatljivu vrijednost
- Jedina zemlja kojom se upravlja iz 14 različitih jedinica uprave
- Jedina zemlja u kojoj se i Istok i Zapad zrcale na sasvim poseban način
- Zemlja koja ima tri većinske etničke skupine i mnoge manjinske, ali se prema prezimenu katkad teško može reći tko je tko (Hrvat je bošnjačko, a Bošnjak hrvatsko prezime)

BIH ETNIČKA SLIKA PRIJE I NAKON RATA 1992-1996

Federation of BiH

BH DELEGACIJA NA KONFERENCIJI:

- Emir Avdagić, M.A., direktor Ureda za BiH Njemačkog saveza visokih narodnih škola, DVV International
- Mira Bera, direktorica Zavoda za obrazovanje odraslih, Ministarstvo prosvjete Republike Srpske
- Denis Fazlić, Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH
- Mladen Filipović, Zavod za obrazovanje odraslih, Ministarstvo prosvjete Republike Srpske
- Amina Isanović Hadžiomerović, M.A., viša asistentica Odsjeka za pedagogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu
- Zlatko Malić, Ustanova za obrazovanje odraslih "Socijalno-edukativni centar"
- Mirjana Mavrak, Ph.D., vanredna profesorica Odsjeka za pedagogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu
- Biljana Popović, Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH

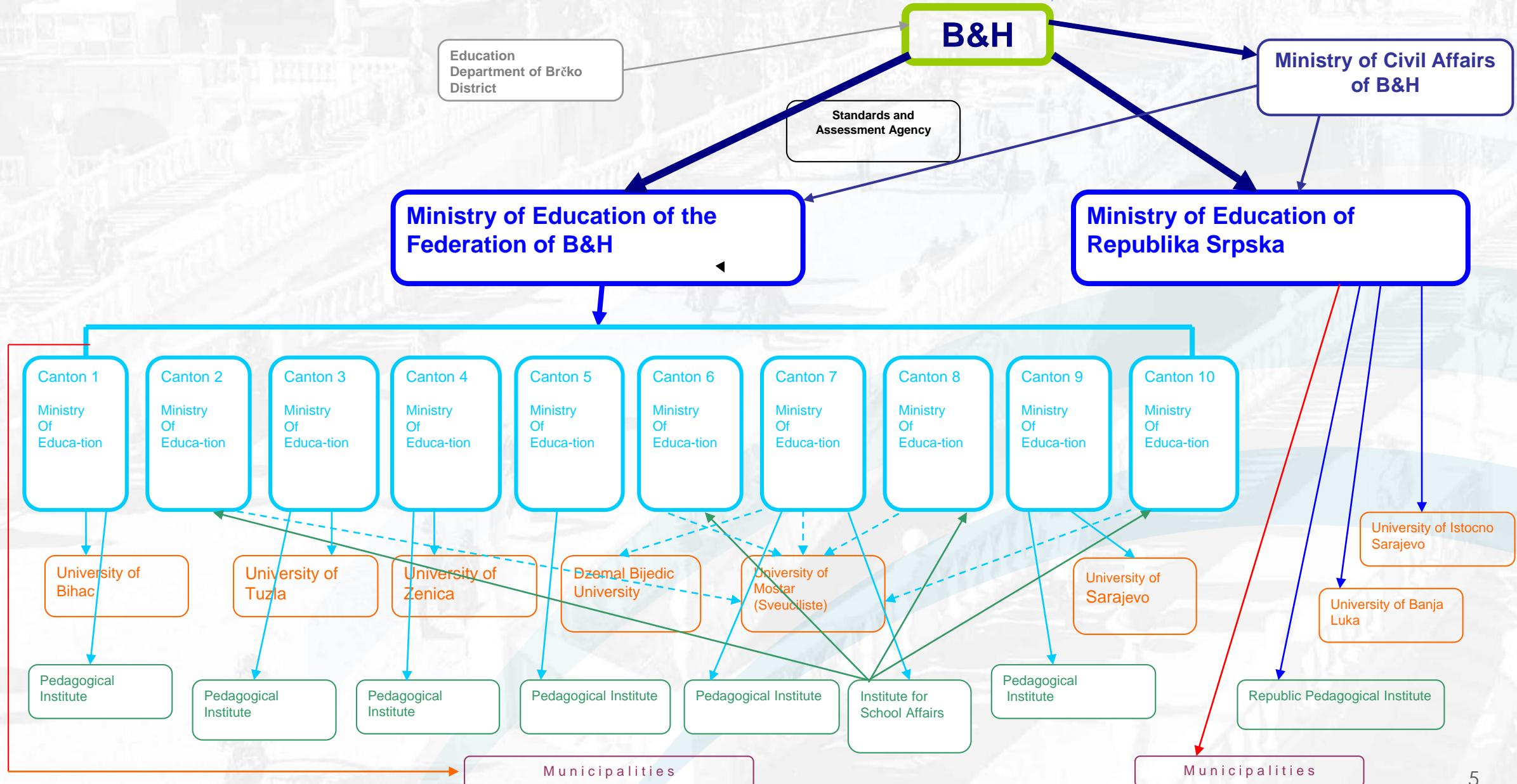
STRUCTURE OF THE EDUCATION SYSTEM IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Gradimo mostove v izobraževanju odraslih
Gradimo mostove u obrazovanju odraslih

7. in 8. decembra 2015, Austria Trend Hotel Ljubljana, Dunajska cesta 154

I
N
T
E
R
-
M
I
N
I
S
T
E
R
I
A
L

C
O
O
R
D
I
N
A
T
I
O
N
B
O
A
R
D

KAD POMINJEMO “MOSTOVE”...

- Tri velika BH grada na tri rijeke – Vrbas i Neretva su dvije velike rijeke, a Miljacka sasvim mala i plitka najveći dio godine
- Najmanja rijeka, međutim, dijeli grad u svakodnevnom funkcioniranju tako da je potrebno puno strpljenja i kalkulacije da se odredi koji je put najkraći do tačke do koje se treba stići
- Metafora strpljivosti, izrazito važna kada je obrazovanje u BiH u pitanju...

PREGLED SISTEMA OBRAZOVANJA ODRASLIH

- Nedovoljna diferenciranost andragoških pojava u odnosu na pedagošku teoriju i praksi (općepedagoško shvaćanje obrazovnih fenomena, Samolovčev, 1993)
- Postoji li sistem? - rasparčanost i fragmentiranost obrazovanja odraslih
- Nizak nivo profesionalizacije u djelatnosti obrazovanja odraslih
- Odsustvo *organiziranog tržišta obrazovnih proizvoda i usluga* (Alibabić, 2002)
- Ključni procesi u proteklom periodu:
 - a) težnja ka zakonskom pozicioniranju obrazovanja odraslih na svim nivoima vlasti
 - b) harmonizacija zakonskih akata donesenih na različitim nivoima
 - c) jačanje učešća civilnog društva i nevladinog sektora
 - d) širenje mreže ponuđača programa, te diverzifikacija obrazovne ponude

STATUS OBRAZOVANJA ODRASLIH U BIH KROZ 5 DIMENZIJA (prema Bourdieu, 1995)

1. institucionalna zasnovanost i društvena prepoznatljivost u formi univerzitetskih programa
2. prepoznatljivost predmeta saznavanja
3. mreža komunikacije (znanstvena publicistika, asocijacije istraživača, znanstveni skupovi)
4. obrazovanje i socijalizacija profesionalaca za rad u vlastitom (znanstvenom) području
5. mehanizmi regulacije

OBRAZOVANJE ODRASLIH KAO ZNANSTVENA DISCIPLINA - PREPOZNATLJIVOST PREDMETA PROUČAVANJA

- izučava se kao uvodni kolegij u okvirima nekoliko studijskih programa (pedagoškim, učiteljskim, sa izuzetkom Odsjeka za sigurnost i mirovne studije FPN) kao jednosemestralni ili rjeđe dvosemestrani predmet, uglavnom na završnim godinama prvog ciklusa studija ili, eventualno, na drugom ciklusu studija (obim nastavnik kontakt-sati: 60-75)
- općenito, pitanja obrazovanja odraslih uglavnom se smještaju u kontekst pedagogije uz stanovitu prilagodbu na temelju teorija i modela nastalih u okviru andragoške tradicije

MREŽA KOMUNIKACIJE, OBRAZOVANJE I SOCIJALIZACIJA KADROVA

- Časopis *Obrazovanje odraslih* (od 2001.) kao zajednički projekat Bosanskog kulturnog centra iz Sarajeva i Njemačkog saveza visokih narodnih škola (DVV International – Ured u BiH)
- Oblici neformalnog obrazovanja koji se realiziraju kroz seminare, radionice, studijska putovanja (najčešće finansirana iz inostranih izvora) za sada predstavljaju najvažniji oblik obrazovanja i socijalizacije kadrova za rad sa odraslima
- Cilj ovih programa je da osobama koje rade u obrazovnim institucijama, zavodima za zapošljavanje, te drugim vladinim i nevladinim organizacijama omoguće sticanje znanja i vještina za rad sa odraslima u domenu njihove primarne ekspertize (andragogija kao „sekundarna profesionalna socijalizacija“)

INSTITUCIONALIZACIJA PUTEM ZAKONSKIH AKATA

- u dokumentima obrazovne politike u BiH koncept cjeloživotnog učenja priznaje se kao temeljna orijentacija svih obrazovnih nivoa (Vijeće ministara, 2008) i kao “integralni dio sistema obrazovanja u Bosni i Hercegovini” (Vijeće ministara, 2014:119)
- Ranije nepostojanje Zakona o obrazovanju odraslih dovelo je do izostanka odgovarajućih propisa u oblasti neformalnog obrazovanja, pri čemu je ono ostalo prepušteno trenutnim kompetencijama i mogućnostima ponuđača programa
- Rezultat toga je i zapostavljanje informalnog i samousmјerenog učenja, te potpuno ignoriranje priznavanja znanja i vještina usvojenih prethodnim učenjem (PLR)

ZAKONSKA PODLOGA OBRAZOVANJA ODRASLIH U BIH

- U proteklom periodu donesena su dva dokumenta na državno nivou:
 - *Strateška platforma razvoja obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini za period 2014-2020* (2014)
 - *Principi i standardi u oblasti obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini* (2014)
- Entitetske vlade su donijele odgovarajuće propise:
 - *Zakon o obrazovanju odraslih Republike Srpske* (2009/2011)
 - *Nacrt zakona o principima obrazovanja odraslih u Federaciji Bosne i Hercegovine* (2014)
- Šest kantona u Federaciji BiH do sada usvojilo zakone o obrazovanju odraslih
- Dva kantona (Srednjebosanski i Hercegovačko-neretvanski) pokrenuli su proceduru pripremanja zakona
- Brčko Distrikt, Posavski i Kanton 10 još uvijek nisu poduzeli značajnije korake prema konkretizaciji zakonskog okvira obrazovanja odraslih

HRONOLOGIJA DEŠAVANJA

Gradimo mostove v izobraževanju odraslih
Gradimo mostove u obrazovanju odraslih

7. in 8. decembra 2015, Austria Trend Hotel Ljubljana, Dunajska cesta 154

KADA	NAZIV DOKUMENTA	NIVO VLASTI
2009 (2011)	Zakon o obrazovanju odraslih Republike Srpske (RS) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obrazovanju odraslih RS	entitetski
2007	Strategija razvoja stručnog obrazovanja i obuke u Bosni i Hercegovini za period 2007.-2013. godine	državni
2013	Zakon o obrazovanju odraslih Unsko-sanskog kantona	kantonalni
2014	Strateška platforma razvoja obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini za period 2014-2020.	državni
2014	Principi i standardi u oblasti obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini	državni
2014	Nacrt zakona o principima obrazovanja odraslih u FBiH	entitetski
2014	Zakon o obrazovanju odraslih u Zeničko-dobojskom kantonu	kantonalni
2015	Zakon o obrazovanju odraslih u Bosansko-podrinjskom kantonu	kantonalni
2015	Zakon o obrazovanju odraslih u Zapadnohercegovačkom	kantonalni
2015	Zakon o obrazovanju odraslih Tuzlanskog kantona	kantonalni
2015	Zakon o obrazovanju odraslih Kantona Sarajevo	kantonalni

- Tamo gdje nije donesen zakon o obrazovanju odraslih, ova djelatnost se vrši na osnovu zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju ili pravilnika o obrazovanju odraslih (dio podzakonskih akata Zakona o srednjem obrazovanju);
 - *Zakon o osnovnom obrazovanju* regulira sticanje kompenzacijskog osnovnog obrazovanja. NPP za ovu svrhu kreira Prosvjetno-pedagoški zavod. Financiranje vrši polaznik ili drugo pravno lice za čije potrebe se vrši obrazovanje
 - *Zakon o srednjem stručnom odgoju i obrazovanju* definira uslove pristupa obrazovanju odraslih u svrhu stjecanja zanimanja odgovarajuće struke, stručnog usavršavanja, prekvalifikacije, dopunskog obrazovanja, te stručnog osposobljavanja putem kursa. Također definira pretpostavke srednjih škola u pogledu certificiranja kompetencija, određuje uvjete za sticanje majstorskog zvanja određenog zanimanja, te stjecanja zvanja specijaliste određenog zanimanja
- Srednje obrazovanje odraslih odvija se u srednjim stručnim i tehničkim školama, školama za obrazovanje odraslih, te institucijama za obrazovanje, smještaj i brigu lica s poteškoćama u fizičkom i psihičkom razvoju. Prosvjetno-pedagoški zavod kreira prilagođeni nastavni plani program – problem: “prilagođavanje” uglavnom znači smanjivanje količine gradiva, dok pristup polazniku i sadržaju ostaje pedagoški

GLAVNI AKTERI OBRAZOVANJA ODRASLIH U BIH

- Djelatnost obrazovanja odraslih raspršena je na različite ustanove i organizacije
- Odgovornost za ovu djelatnost **u Republici Srpskoj** ima Zavod za obrazovanje odraslih, dok je **kantonalnim zakonima** nadležnost data ministarstvima svakog kantona
- Odgovornost za formalno obrazovanje odraslih **u FBiH** posjeduju kantonalni pedagoški zavodi u FBiH, koji u širem spektru edukacijskih pitanja kojima se bave, pripremaju programe za obrazovanje i obuku odraslih
- Ulogu također imaju **zavodi i javne službe za zapošljavanje** na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Brčko Distrikta
- Međunarodne organizacije imaju veliku koordinacijsku, ekpertnu i logističku ulogu
- Državne škole kao ustanove formalnog obrazovanja, privatni i nevladin sektor kao činitelji civilnog društva organiziraju mnogobrojne obuke i programe izobrazbe odraslih

FORMALNO OBRAZOVANJE ODRASLIH U BIH

- formalno obrazovanje odraslih ostvaruje se u manjem broju ovlaštenih osnovnih i srednjih škola kao vid kompenzacijskog programa, ali i sa ciljem ostvarivanja profesionalnih funkcija (obuka u ciju dokvalifikacije i prekvalifikacije)
- stručne škole u BiH vrše obuku za odrasle po istom (sadržajno reduciranim i kondenziranim) nastavnom planu i programu, te upotrebom iste metodike kao za redovno školovanje u stručnim školama
- u posljednje vrijeme javljaju se centri za obrazovanje i obuku odraslih koji nude mogućnost sticanja diploma iz više desetina zanimanja ili uvjerenja o sposobljenosti za obavljanje određenih poslova
- upitan kvalitet ovih centara, s obzirom na naglašeni komercijalni momenat i akceleraciju u prelaženju obrazovnog programa

NEFORMALNO OBRAZOVANJE ODRASLIH (1)

- obrazovanjem, obukom i sposobljavanjem odraslih u BiH bave se javne i privatne obrazovne ustanove, druge specijalizirane institucije (centri za stručno obrazovanje i sposobljavanje, škole stranih jezika, škole za informatiku, autoškole, profesionalna udruženja, vjerske institucije itd.)
- programi neformalnog obrazovanja pružaju mogućnost stručnog sposobljavanja i usavršavanja, učenja stranih jezika, rada na računaru, poduzetništva i menadžmenta, rada u struci, kreativnog i umjetničkog izražavanja, i sl.
- organizacije civilnog društva također nude određene programe, koji su uglavnom nekomercijalnog karaktera

NEFORMALNO OBRAZOVANJE ODRASLIH (2)

- prednjače programi namijenjeni eliminiranju nekog obrazovnog nedostatka (npr. strani jezici, informatički kursevi) ili povećanja zapošljivosti
- veoma je malo programa iz područja obrazovanja za život u obitelji, kulturno-estetskog i ekološkog obrazovanja, političkog opismenjavanja i sl.
- neformalni oblici obrazovanja ostvaruju se uglavnom u školama stranih jezika, centrima za informatičko opismenjavanje, autoškolama, radnim organizacijama, privrednim komorama, sindikatima, profesionalnim udruženjima i sl.
- ponuda varira u odnosu na trajnost programa, zasnovanost u andragoškoj teoriji i kvalitetu izvedbe
- pitanje verificiranja i certificiranja neformalnog učenja i obrazovanja predstavlja jedan od najvažnijih problema u ovoj domeni
- odsustvo sistematiziranog praćenja potreba tržišta rada i standarda

INFORMALNO UČENJE I PRIZNAVANJE RANIJE STEČENIH KOMPETENCIJA

- Ideje u povoju – često nerazumijevanje značenja i značaja informalnog učenja uz nedostatak kataloga standarda zanimanja
- Život na razmeđi von Humboltovog poimanja obrazovanja kao tradicijske vrijednosti koja podrazumijeva vrijeme u kojem obrazovanost sazrijeva i pragmatizma novoga doba u kojem tržište diktira akceleraciju u stjecanju vještina
- Sudar potreba prakse i institucija sveučilišnog tipa koje teško prave zaokret od poimanja akademske “matičnosti za jednu znantvenu oblast” ka “kompetencijama za bavljenje jednom djelatnosti”
- Neriješeni status informalnog učenja posebno pogoda andragošku struku: tko je ekspert u obrazovanju odraslih, tko može kompetentno podučavati odrasle?
- posljedica je nedovršenog procesa profesionalizacije andragoškog poziva

SUVREMENI IZAZOVI OBRAZOVANJA ODRASLIH

- Osnivanje M.A. ili PH.D. studija iz Odgojnih znanosti sa posebnim usmjerenjima andragogije : interdisciplinarni pristup selekciji polaznika i internacionalni program za lokalno i EU tržište rada
- Rad na akreditaciji institucija i certificiranju obrazovanja odraslih kako bi mobilnost kadrova bila olakšana na lokalnoj razini (paradoksalnost obrazovne stvarnosti: neke diplome lakše se prepoznaju u Evropi nego li između dva obrazovna centra istog profila u BiH – pojava “narcizma malih razlika”)
- Profesionalizacija andragoškog poziva uz oslonac na GlobALE okvir kompetencija
- Proces indexiranja jedinog časopisa za obrazovanje odraslih u BiH
- Povezivanje sveučilišta i tržišta rada

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

- STARS projekat
- Naknadno sticanje osnovnog obrazovanja
- Pasoš kompetencija
- CEI Nahla
- Socijalno-edukativni centar
- Univerzitetski programi neformalnog obrazovanja
- Specijalizirani trening-centri u okviru poduzeća (Eco-company, Faktor – drvna industrija)